

2024-06-06

Tautinių mažumų įstatymų pagrindu įsteigtos patariamiosios tarybos Europos Sąjungos valstybėse narėse

Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro duomenimis, trūksta tikslių statistikos duomenų apie tautinių mažumų skaičių pasaulyje, tačiau apytikriais skaičiavimais, maždaug 10–20 proc. pasaulio gyventojų priklauso tautinėms mažumoms. Pastarųjų teisių ir lygiaverčio dalyvavimo viešajame ir politiniame gyvenime užtikrinimui taikomos tiek tarptautiniu ir regioniniu, tiek nacionaliniu lygmeniu priimamos teisinės nuostatos. Patariamieji tautinių mažumų subjektai padeda formuoti įstatymų rengėjų ir leidėjų atitinkamos srities darbotvarkę ir tinkamai atliepti tautinių mažumų poreikius.

Šiame darbe apžvelgiama tautinių mažumų teisių reglamentavimo įstatymais padėtis ir tuo pagrindu suformuotų patariamųjų institucijų buvimas / nebuvimas 20-yje ES valstybių (Airijoje, Austrijoje, Čekijoje, Danijoje, Estijoje, Kroatijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Liuksemburge, Maltoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje).

Atskiri įstatymai, kurie reglamentuoja tautinių mažumų teises ir jų apsaugą yra 11-oje iš 20-ies apžvelgtų valstybių: Austrijoje, Čekijoje, Estijoje, Kroatijoje, Lenkijoje, Nyderlanduose, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje ir Vengrijoje.

Skirtingo teisinio statuso tautinių mažumų patariamiosios tarybos, veikiančios nacionaliniu ir / ar vietos savivaldos lygmeniu yra sudaromos 14-oje iš 20-ies apžvelgtų ES valstybių: Austrijoje, Čekijoje, Danijoje, Estijoje, Kroatijoje, Lenkijoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje ir Vokietijoje.

Airija

Airijos teisės aktuose nėra įtvirtinto teisinio tautinių mažumų apibrėžimo ir šią sritį reguliuojančio atskiro teisės akto¹.

Austrija

Austrijos Federalinė Konstitucija kviečia gerbti ir remti etnines Austrijos gyventojų grupes. Specialios kroatų, slovėnų, vengrų, čekų, slovakų etninių grupių bei romų tautybės gyventojų teisės yra įtvirtintos 1976 m. priimtame Etninių grupių įstatyme (vok. *Volksgruppengesetz*) ir kituose įstatymuose bei teisės aktuose.²

¹ Ireland's 5th Periodic Report under Framework Convention for Protection of National Minorities submitted to Council of Europe. Published on 12 July 2023: <https://www.gov.ie/en/press-release/340f8-irelands-5th-periodic-report-under-framework-convention-for-protection-of-national-minorities-submitted-to-council-of-europe/>

² Rights of Minorities: <https://www.bmeia.gv.at/en/rights-of-minorities>

Pagal Etninių grupių įstatymo³ 1 straipsnio 2 dalį, etninės grupės (tautinės mažumos) yra apibrėžiamos kaip Austrijos piliečių grupės, gyvenančios federalinėje teritorijoje ir kalbančios kita nei vokiečių gimtąja kalba ir turinčios savo tradicijas.

Etninių grupių įstatymo 3 straipsnyje nustatyta, kad patarus federaliniam ministrui, atsakingam už etninių grupių reikalus, yra įsteigiamos Etninių grupių patariamiosios tarybos. Šių tarybų paskirtis yra rūpintis ir atstovauti kultūriniais, socialiniams ir ekonominiams etninių grupių interesams ir būti išgirstoms svarstant teisės aktų projektus bei teritorijų planavimo klausimus, kurie susiję su viešojo finansavimo skyrimu, turinčiu įtakos etninių grupių interesams.

Etninių grupių patariamųjų tarybų narius 4 metų kadencijai skiria federalinė vyriausybė, prieš tai išklausiusi federalinių žemių vyriausybių nuomonę. Taip pat federalinė vyriausybė atsižvelgia į atitinkamų etninių grupių esmines politines nuomones ir požiūrius.

Etninių grupių patariamųjų tarybų nariais gali būti skiriami asmenys, kurie:

- yra pagrindinių etninių grupių atstovaujamojo organų nariai, kurie buvo išrinkti dėl jų priklausymo etninei grupei arba jie yra tų etninių grupių nariais;
- yra pasiūlomi asociacijų, kurių įstatuose yra numatytas atstovavimas etninėms grupėms (tokie atstovai turi sudaryti ne mažiau kaip 50 proc. etninės grupės patariamiosios tarybos narių);
- yra pasiūlomi bažnyčios arba religinės bendruomenės kaip etninių grupių nariai.

Austrijos Nacionalinės Tarybos (Parlamento žemųjų rūmų nariai) pagrindiniame komitete atstovaujamos frakcijos turi teisę deleguoti savo atstovą į etninių grupių patariamąsias tarybas. Šie Parlamento atstovai turi teisę tik dalyvauti klausimų svarstymuose be balsavimo teisės.

Etninių grupių patariamųjų tarybų narių pareigos yra laikomos visuomeninėmis, o jiems gali būti kompensuojamos kelionių išlaidos, o taip pat ir mokamas užmokestis už dalyvavimą tarybų komitetų posėdžiuose.

Danija

Danijos ratifikuotos Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos įgyvendinimo stebėsenos procese teikiamose ataskaitose nurodoma, kad Danija pripažįsta vienos etninės mažumos – vokiečių bendruomenės Pietų Jutlandijoje buvimą⁴.

Danijos kultūros ministras kartą per metus susitinka su Ryšių su vokiečių mažumos komitetu. Ryšių su vokiečių mažuma komitetas buvo įkurtas 1965 m., o jį sudaro vokiečių tautinės mažumos atstovai ir Danijos Folketingo (parlamento) nariai. Komitetui vadovauja kultūros ministras. Šio komiteto tikslas yra suteikti galimybę vokiečių mažumos atstovams palaikyti nuolatinį dialogą ir ryšius su Danijos parlamentu bei svarstyti ir aptarti klausimus, kurie yra aktualūs šiai tautinei mažumai. Vokiečių tautinės mažumos atstovai 2020–2022 metais vykusią Ryšių su vokiečių mažuma komiteto susitikimų metu išreiškė nuomonę, kad komiteto pirmininku turėtų būti Folketingo narys, o ne kultūros ministras tam, kad būtų išlaikomi dar glaudesni ryšiai su parlamentu⁵.

1983 m. buvo įsteigtas Vokiečių tautinės mažumos sekretoriatas Kopenhagoje yra vokiečių tautinės mažumos centrinės organizacijos organas ryšiams su Danijos parlamentu ir Kultūros ministerija. Šiame sekretoriате dirba vienas darbuotojas, o 2022 m. Kultūros ministerija sekretoriato reikmėms skyrė maždaug 107 tūkst. eurų (0,8 mln. Danijos kronų) finansavimą⁶.

Čekija

³ Federal Act dated 7th July 1976 on the legal status of ethnic groups in Austria (Ethnic Groups Act): https://www.equalrightstrust.org/sites/default/files/ertdocs/erv_1976_396.pdf

⁴ Sixth Report submitted by Denmark. Pursuant to Article 25, paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities – received on 30 March 2023, p. 3: <https://rm.coe.int/6th-sr-denmark-en/1680aac52f>

⁵ Ten pat, p.6.

⁶ Ten pat.

Tautinių mažumų narių teisių įstatymo⁷ 2 straipsnyje nustatyta, kad tautinė mažuma yra Čekijos piliečių bendruomenė, gyvenanti Čekijos teritorijoje, kuri skiriasi nuo kitų piliečių bendruomenių savo etnine kilme, kalba, kultūra ir tradicijomis, o taip pat kuri skaičiumi yra mažuma, lyginat su kitų piliečių skaičiumi. Taip pat ir tokia bendruomenė, kuri pademonstruoja valią būti laikoma tautine mažuma tam, kad sutelktų bendras pastangas išlaikyti savitumą, kalbą ir kultūrą tam, kad galėtų išreikšti ir ginti savo bendruomenės, kuri istoriškai susiformavo, interesus.

Tautinės mažumos nariu yra laikomas Čekijos pilietis, kuris laiko save kitos nei čekų tautybės asmeniu ir pareiškia norą būti laikomu tautinės mažumos nariu kartu su kitais asmenimis, kurie save laiko tam tikros tautybės asmenimis.

Pagal Tautinių mažumų narių teisių įstatymo 6 straipsnį, vyriausybė įsteigia Vyriausybės tautinių mažumų tarybą, kuri veikia kaip patariamoji ir iniciatyvinė institucija tautinių mažumų ir jų narių klausimais, o jai vadovauja vyriausybės narys. Vyriausybės tautinių mažumų tarybą sudaro tautinių mažumų ir valstybės institucijų atstovai. Tautinių mažumų atstovų, kuriuos deleguoja tautinių mažumų asociacijos, šioje taryboje turi būti ne mažiau kaip pusė visų narių.

Vyriausybės tautinių mažumų tarybos įgaliojimai:

- užtikrinti vyriausybės iniciatyvų, susijusių su tautinių mažumų nariais, parengimą;
- teikti pasiūlymus ir pastabas įstatymų, poįstatyminių aktų ir kitų teisės aktų projektams, susijusiems su tautinių mažumų nariais, iki jų svarstymo vyriausybėje pradžios;
- rengti ataskaitas vyriausybei apie nacionalinę tautinių mažumų padėtį Čekijos teritorijoje;
- rengti rekomendacijas vyriausybei arba ministerijoms ir kitoms institucijoms dėl tautinių mažumų narių poreikių, ypač švietimo, kultūros, žiniasklaidos, gimtosios kalbos vartojimo, socialinės ir kultūrinio gyvenimo srityse;
- teikti siūlymus dėl valstybės biudžeto lėšų, skirtų paremti tautinių mažumų nariams, paskirstymo.

Estija

Estija, pasirašydama Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją⁸, pateikė deklaraciją, paaiškinančią, kad tautinė mažuma yra suprantama kaip grupė Estijos piliečių, kurie;

- gyvena Estijos teritorijoje;
- išlaiko ilgalaikius, tvirtus ir nuolatinus ryšius su Estija;
- skiriasi nuo estų etniniais, kultūriniais, religiniais arba kalbiniais požymiais;
- yra motyvuoti išsaugoti savo kultūrinės tradicijas, religiją arba jų kalbą, kas yra jų bendro identiteto pagrindas.

Asmenys priklausantys vokiečių, rusų, švedų ir žydų tautinėms mažumoms ir asmenys, kurių tautinių mažumų bendruomenių narių skaičius viršija 3 tūkst., turi teisę įsteigti kultūrinės autonomijos organizacijas. Veiklomis, kurios yra apibrėžtos Tautinių mažumų kultūrinės autonomijos įstatyme⁹, (tokios, kaip studijų organizavimas savo kalba, tautinių mažumų kultūrinių organizacijų steigimas, fondų ir stipendijų, skirtų tautinių mažumų kultūrai ir švietimui remti) gali užsiimti ir tos tautinių mažumų organizacijos, kurios neturi kultūrinės autonomijos organizacijų arba kurioms minimas įstatymas nėra taikomas. Kultūrinė autonomija yra laikoma papildoma galimybe kultūriniam apsisprendimui dėl identiteto. Estijoje kultūrinę autonomiją turi švedai ir suomiai¹⁰.

Pagal Tautinių mažumų kultūrinės autonomijos įstatymo 10–12 straipsnius, asmenys, kurie ketina įsteigti kultūrinės autonomijos organizaciją, turi pateikti per atitinkamą nacionalinę kultūrinę asociaciją arba asociacijų sąjungą prašymą vyriausybei. Kultūrinės autonomijos organizacijos

⁷ Zákon č. 273/2001 Sb. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273>

⁸ Council of Europe – About the Framework Convention for the Protection of National Minorities:

<https://www.coe.int/en/web/minorities/at-a-glance>

⁹ National Minorities Cultural Autonomy Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/519112013004/consolide/current>

¹⁰ Fifth Report submitted by Estonia. Pursuant to Article 25, paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities – received on 25 November 2019 p. 11: <https://rm.coe.int/5th-sr-estonia-en/1680994327>

valdymo organai yra kultūrinė tautinių mažumų taryba ir kultūrinė taryba, kurios organizuoja kultūrinių autonomijos organizacijų veiklą.

Tautinių mažumų kultūrinės autonomijos įstatymo 13–14 straipsniuose nustatyta, kad tautinės mažumos kultūrinė taryba turi teisę įsteigti apskričių arba miestų kultūrinės tautinių mažumų tarybas arba skirti šių tarybų narius. Tautinių mažumų kultūrinės tarybos yra renkamos remiantis lygios, tiesioginės rinkimų teisės ir slaptos balsavimo principais. Balsavimas vykdomas balsuojant asmeniškai balsavimo vietoje arba paštu. Tautinių mažumų kultūrinių tarybų rinkimų tvarką ir taisykles nustato ir tvirtina vyriausybė.

Tautinių mažumų kultūrinių tarybų rinkimų išlaidas padengia tautinių mažumų kultūrinės autonomijos organizacijos, o valstybė gali kompensuoti šias išlaidas iš valstybės biudžeto lėšų.

Kroatija

Konstituciniame tautinių mažumų teisių įstatymo¹¹ 4 straipsnyje įtvirtina, kad kiekvienas Kroatijos pilietis turi teisę save laikyti bet kurios tautinės mažumos Kroatijoje dalimi ir individualiai arba su kitais atitinkamos tautinės mažumos bendruomenės nariais naudotis savo teisėmis bei laisvėmis, kurios yra įtvirtintos šiame įstatyme ir kituose teisės aktuose.

Pagal Konstitucinio tautinių mažumų teisių įstatymo 5 straipsnį, tautinė mažuma yra Kroatijos piliečių grupė, kurios nariai tradiciškai gyvena Kroatijos teritorijoje ir kurių etniniai, kalbiniai, kultūriniai ir / ar religiniai požymiai skiriasi nuo kitų Kroatijos gyventojų ir kurie nori išlaikyti šiuos požymius.

Konstitucinio tautinių mažumų teisių įstatymo 24 straipsnyje yra įtvirtinta, kad tautinių mažumų nariai turi teisę tuose vietos savivaldos teritoriniuose vienetuose, kuriuose tautinė mažuma sudaro ne mažiau kaip 1,5 proc. gyventojų, taip pat vietos savivaldos teritoriniuose vienetuose, kuriuose tautinė mažuma turi ne mažiau kaip 200 gyvenančių narių ir regioniniuose vietos savivaldos vienetuose, kuriuose tautinė mažuma turi ne mažiau kaip 500 gyvenančių narių, rinkti tautinių mažumų tarybas. Į savivaldybių tautinių mažumų tarybas renkama 10 narių, į miesto tautinių mažumų tarybas – 15 narių, o į regionų tautinių mažumų tarybas – 25 nariai.

Kandidatus į tautinių mažumų tarybas gali kelti tautinių mažumų asociacijos arba ne mažiau kaip 20 tautinės mažumos, gyvenančių savivaldybės teritorijoje, narių (atitinkamai šis skaičius miesto savivaldybėje yra 30, o regiono – 50). Tautinių mažumų tarybų nariai renkami 4 metų kadencijai lygios, tiesioginės rinkimų teisės ir slaptos balsavimo principais ir pagal tas pačias procedūras, kuriomis renkami vietos savivaldos vienetų atstovaujamojo organų nariai.

Tautinių mažumų taryba turi ne pelno siekiančio juridinio asmens statusą, kuris įgyjamas įtraukus ją į tautinių mažumų tarybų registrą, kurį valdo ministerija, atsakinga už viešojo administravimo klausimus (25 str.).

Tautinių mažumų taryba iš savo narių tarpo išsirenka tarybos pirmininką slaptu balsavimu, o taip pat išrenka narį, kuris pavaduoja pirmininką jam nesant arba laikinai negalint eiti pareigų (26 str.).

Tautinių mažumų tarybų veiklai užtikrinti, įskaitant finansavimą už jų administracines išlaidas bei tarybų veiklos programose numatytas veiklas, finansavimą skiria atitinkamos vietos savivaldos institucijos. Taip pat tautinių mažumų tarybos gali gauti finansinę paramą ir iš valstybės biudžeto (28 str.).

Pagal Konstitucinio tautinių mažumų teisių įstatymo 31 straipsnį, tautinių mažumų tarybos veikiančios vietos savivaldos teritoriniuose vienetuose turi teisę:

- teikti pasiūlymus vietos savivaldos institucijoms dėl priemonių, kuriomis siekiama pagerinti atitinkamų tautinių mažumų padėtį arba tam tikrose srityse teikti pasiūlymus dėl bendrojo pobūdžio sprendimų, kuriais reglamentuoja tai tautinei mažumai aktualūs klausimai;

¹¹ *Constitutional National Minority Rights Act*: https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/inline-files/SABOR_ustavni_manjine-ENG_0.pdf

- teikti kandidatus į pareigas valstybės tarnyboje ir į pareigas vietos savivaldos institucijose;
- būti informuotos apie bet kokius klausimus, svarstomus vietos savivaldos vienetų atstovaujamojų institucijų komitetuose ir kurie yra svarbūs tautinėms mažumoms;
- teikti nuomones ir pasiūlymus dėl vietos ir regioninių radijo ir televizijos transliacijų, skirtų tautinėms mažumoms ar joms svarbiems klausimams.

Pagal Konstitucinio tautinių mažumų teisių įstatymo 35 straipsnį, Nacionalinė tautinių mažumų patariamoji taryba yra įsteigiama tam, kad būtų atstovaujami tautinių mažumų interesai joms dalyvaujant viešajame Kroatijos gyvenime ir būtų svarstomi ir teikiami pasiūlymai dėl klausimų, susijusių su tautinių mažumų laisvių ir teisių užtikrinimu ir apsauga, reglamentavimu. Siekiant šių tikslų Nacionalinė tautinių mažumų patariamoji taryba bendradarbiauja su atitinkamomis valstybės ir vietos savivaldos institucijomis, tautinių mažumų tarybomis ir jų atstovais.

Nacionalinė tautinių mažumų patariamoji taryba turi teisę:

- siūlyti valstybės institucijoms svarstyti klausimus, kurie yra svarbūs tautinėms mažumoms, o ypač dėl šio konstitucinio įstatymo įgyvendinimo ir kitų specialiųjų įstatymų, reglamentuojančių tautinių mažumų teises ir laisves;
- siūlyti valstybės institucijoms priemones, kuriomis būtų pagerintas tautinių mažumų statusas nacionaliniu lygmeniu arba tam tikrose teritorijose;
- teikti nuomones ir pasiūlymus dėl radijo ir televizijos transliacijų, skirtų tautinėms mažumoms arba dėl transliacijų radijuje, televizijoje bei kitose žiniasklaidos priemonėse tautinėms mažumoms aktualiais klausimais;
- siūlyti įgyvendinti ekonomines, socialines ir kitas priemones teritorijose, kuriose tradiciškai arba gausiai gyvena tautinės mažumos tam, kad išlaikytų tautinių mažumų atstovus tose teritorijose;
- siekti ir gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų informaciją ir ataskaitas, būtinus klausimams svarstyti;
- pakviesti valstybės ir vietos savivaldos institucijų atstovus dalyvauti svarstant klausimus taryboje.

Nacionalinė tautinių mažumų patariamoji taryba skirsto valstybės biudžeto lėšas, skirtas tautinių mažumų reikmėms. Šių lėšų gavėjai turi pateikti metines išlaidų ataskaitas, kurias savo ruožtu Patariamoji taryba pateikia vyriausybei ir parlamentui.

Pagal Konstitucinio tautinių mažumų teisių įstatymo 36 straipsnį, Nacionalinės tautinių mažumų patariamosios tarybos narius skiria vyriausybė 4 metų kadencijai, o ją sudaro:

- 7 tautinių mažumų atstovai, kuriuos pasiūlo tautinių mažumų tarybos;
- 5 tautinių mažumų atstovai, kurie priklauso kultūrinių, mokslo, profesinių ir religinių sričių, kuriuos pasiūlo tautinių mažumų asociacijos arba kitos tautinių mažumų organizacijos, religinės bendruomenės, juridiniai asmenys bei piliečiai, kurie yra tautinių mažumų atstovai;

Nacionalinės tautinių mažumų tarybos nariais yra ir Kroatijos parlamento nariai, kurie yra tautinių mažumų atstovai.

Nacionalinei tautinių mažumų patariamajai tarybai vadovauja pirmininkas, kurį, kaip ir du jo pavaduotojus, skiria vyriausybė iš tarybos narių. Pirmininkas arba vienas iš jo pavaduotojų turi būti tautinės mažumos, kuris sudaro daugiau nei 1,5 proc. visų Kroatijos gyventojų, atstovas.

Paskirdama Nacionalinės tautinių mažumų patariamosios tarybos narius, vyriausybė turi atsižvelgti į tautinių mažumų dydį lyginant su visu valstybės gyventojų skaičiumi ir taip pat siekti atspindėti tautinių mažumų identitetą ir išskirtinius požymius, istorines vertybes, išskirtines etnines, kultūrinės ir kitas savybes.

Nacionalinės tautinių mažumų patariamosios tarybos pirmininkas ir jo pavaduotojai yra laikomi valstybės pareigūnais, o pirmininkas vadovauja tarybos sekretariatui. Vyriausybė nustato tarybos sekretoriato valstybės tarnautojų ir darbuotojų skaičių.

Latvija

Latvijas teisēs aktuose nēra ģtvirtinto teisinio tautinių mažumų apibrēzimo ir šią sritį reguliuojančio atskiro įstatymo¹².

Lenkija

Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymas¹³ reglamentuoja klausimus, susijusius su tautinių bei etninių mažumų kultūrinės tapatybės išsaugojimu, regioninės kalbos išsaugojimu ir puoselėjimu, taip pat žmonių lygybės principo įgyvendinimu nepriklausomai nuo asmens etninės kilmės. Įstatyme taip pat apibrėžiami vyriausybės administracijos institucijų ir teritorinių vienetų uždaviniai ir kompetencijos.

Įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje ģtvirtintas ministrui pirmininkui patariančio subjekto – Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendros komisijos (lenk. *Komisję Wspólną Rzędu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych*) sukūrimas. Pastarąją komisiją sudaro:

- 1) valdžios institucijų atstovai:
  1. ministrai, atsakingi:
    - a) už religinių konfesijų ir tautinių ir etninių mažumų reikalus;
    - b) viešojo administravimo sritį;
    - c) kultūros ir tautinio paveldo apsaugos reikalus;
    - d) švietimą;
    - e) finansus;
    - f) darbo reikalus;
    - g) teisingumą;
    - h) vidaus reikalus;
    - i) socialinę apsaugą;
    - j) užsienio reikalus;
  2. Centrinės statistikos tarnybos pirmininkas;
  3. ministro pirmininko tarnybos vadovas;
  4. Nacionalinės atminties instituto – nusikaltimų prieš lenkų tautą tyrimo komisijos pirmininko atstovas;
- 2) mažumų atstovai:
  1. po du atstovus šių tautinių ir etninių mažumų:
    - a) baltarusių;
    - b) lietuvių;
    - c) vokiečių;
    - d) ukrainiečių;
    - e) lemkų;
    - f) romų;
    - g) regioninių kalbų bendruomenių;
  2. po vieną atstavą šių tautinių ir etninių mažumų:
    - a) čekų;
    - b) armėnų;
    - c) rusų;
    - d) slovakų;
    - e) žydų;
    - f) karaimų;
    - g) totorių;

¹² *Comments of the Government of Latvia on the Fourth Opinion of the Advisory Committee on the implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities by Latvia received on 19 February 2024:* <https://rm.coe.int/4th-com-latvia-en/1680ae98f5>

¹³ *Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym:* <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20050170141>

- 3) vyriausybės ir tautinių ir etninių mažumų bendros komisijos sekretorius, kuris yra ministro, atsakingo už religinių ir tautinių ir etninių mažumų reikalus, tarnybos darbuotojas (24 str. 1 d.).

Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendros komisijos narius ministro, atsakingo už religinių ir tautinių ir etninių mažumų reikalus, teikimu, skiria ministras pirmininkas (24 str. 2 d.). Šios komisijos funkcijos apima nuomonių pateikimą apie tautinių ir etninių mažumų teisių įgyvendinimą ir poreikių užtikrinimą ir pasiekimų vertinimą bei veiksmų siūlymą, taip pat nuomonių pateikimą dėl programų, skirtų sukurti palankias sąlygas kultūrinio identiteto išlaikymui ir vystymui. Komisija pateikia savo nuomonę dėl įstatymų projektų, susijusių su tautinėmis ir etninėmis mažumomis. Be to, komisija pareiškia savo nuomonę dėl biudžeto lėšų kiekio ir jų paskirstymo principų, kiek tai susiję su tautinių ir etninių mažumų kultūrinio identiteto ir regioninių kalbų puoselėjimu (23 str. 2 d.).

Komisijai bendrai (*współprzewodniczący*) pirmininkauja ministro, atsakingo už religinių konfesijų ir tautinių ir etninių mažumų reikalus ir tautinių ir etninių mažumų atstovai, kuriuos išrenka komisijos nariai (27 str. 1 d.).

Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendros komisijos posėdžiai vyksta ne rečiau kaip kartą per 6 mėn. (28 str. 1 d.). Už komisijos narių darbą nėra mokamas atlyginimas (29 str. 1 d.). Mažumų atstovų organizacijų atstovams, dalyvaujantiems komisijos darbe, kompensuojamos kelionės ir apgyvendinimo išlaidos (29 str. 2 d.). Komisijos darbo organizacinį ir techninį aprūpinimą vykdo ministro, atsakingo už religinių konfesijų ir tautinių bei etninių mažumų reikalus, tarnyba (30 str. 1 d.).

Liuksemburgas

Liuksemburgas, pasirašydamas Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją¹⁴, pateikė deklaraciją, paaiškinančią, kad tautinė mažuma yra suprantama kaip grupė žmonių, kurių kartos gyvena šalies teritorijoje, turėdamos Liuksemburgo pilietybę ir pasižyminčios būdingais etniniais ir lingvistiniais skirtumais. Remiantis tokiu apibrėžimu, Liuksemburgas konstatuoja, kad šalies teritorijoje nėra tautinės mažumos¹⁵.

Malta

Ratifikavusi Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją, Malta kartu pateikė deklaraciją, paaiškinančią, kad tiek, kiek tai susiję su Konvencijos 24 ir 25 straipsniais dėl Konvencijos įgyvendinimo stebėsenos ir ataskaitų apie teises ir kitas priemones pateikimo, turi būti atsižvelgiama į faktą, kad Maltos teritorijoje nėra tautinių mažumų pagal Konvencijos sampratą. Šios tarptautinės sutarties ratifikavimą Malta vertina kaip solidarizavimosi su Konvencijos tikslais veiksmą¹⁶.

Nyderlandai

Nyderlandai, patvirtinę savo sutikimą laikyti Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją įpareigojančia, kartu pateikė deklaraciją, paaiškinančią, kad taikys šią Konvenciją fryzams¹⁷.

¹⁴ *About the Framework Convention for the Protection of National Minorities:*

<https://www.coe.int/en/web/minorities/at-a-glance>

¹⁵ *Reservations and Declarations for Treaty No.157 – Framework Convention for the Protection of National Minorities:*

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-List?module=declarations-by-treaty&numSte=157&codeNature=0>

State parties to the Framework Convention for the Protection of National Minorities:

<https://www.coe.int/en/web/minorities/etats-partie>

¹⁶ *Reservations and Declarations for Treaty No.157 – Framework Convention for the Protection of National Minorities:*

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-List?module=declarations-by-treaty&numSte=157&codeNature=0>

¹⁷ *Reservations and Declarations for Treaty No.157 - Framework Convention for the Protection of National Minorities:*

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-List?module=declarations-by-treaty&numSte=157&codeNature=0>

Nacionaliniame Fryzų kalbos vartojimo įstatyme¹⁸ nustatyta, kad šalies vyriausybė ir Fryzijos provincija administraciniais susitarimais sprendžia fryzų kalbai ir kultūrai reikšmingus klausimus. Įstatyme įtvirtinta fryzų kalbos vartojimo teisė santykiuose su viešojo sektoriaus įstaigomis, nebent išlygos būtų pateisinamos neproporcinga administracine našta, taip pat teisė į fryzų kalbą teisiniame procese. Įstatymo 4 skyrius (18–23 straipsniai) reglamentuoja Fryzų kalbos institucijos (oland. *Orgaan voor de Friese taal*) sukūrimą ir veikimą.

Fryzų kalbos institucija, įsikūrusi Fryzijos provincijos administraciniame centre Leuwardene, yra patariamasis ir informuojantis subjektas. Apie fryzų kalbos ir kultūros poreikius pranešama susijusių sričių ministrams, provincijoje veikiančioms viešojo administravimo ir teisingumo institucijoms (šios įstatymu įpareigtos pateikti atsakymus). Administracinių susitarimų dėl fryzų kalbos ir kultūros, tarptautinių sutarčių įgyvendinimo klausimais patariama atsakingam ministrui (vidaus ir karalystės reikalų ministrui), Fryzijos vykdomajam valdytojui. Be to, institucija suteikia savo indėlį rengiant atitinkamos politikos planus.

Fryzų kalbos instituciją sudaro 5 nariai, įskaitant pirmininką ir jo pavaduotoją. Visus juos skiria ir atleidžia kompetentingas ministras (vidaus ir karalystės reikalų ministras) Fryzijos provincijos vykdomojo valdytojo teikimu. Kadencija trunka 4 metus su vieno pratęsimo galimybe. Fryzų kalbos institucijos veikloje leidžiami stebėtojai. Institucija turi sekretorių ir sekretoriatą, skiriamus kompetentingo ministro, pasitarus su institucijos pirmininku.

Portugalija

Portugalijos ratifikuotos Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos įgyvendinimo stebėsenos procese teikiamose ataskaitose nurodoma nacionalinės vyriausybės nuostata nepripažinti tautinių mažumų buvimo šalyje. Portugalija pripažįsta vienos etninės mažumos – romų bendruomenės buvimą, tačiau pažymima, kad šis atvejis skiriasi nuo tautinės mažumos sampratos pagal Konvenciją. Pabrėžiama, kad Portugalijos požiūriu, romų bendruomenės buvimo fakto priėmimas nėra nesuderinamas su tautinių mažumų buvimo šalyje nepripažinimu¹⁹.

Be to, Portugalija yra įstatymu oficialiai pripažinusi mirandų bendruomenės lingvistines teises²⁰. Įstatymu pripažįstama teisė puoselėti mirandų kalbą, jos mokytis, vartoti bendraujant su vietos savivaldybės institucijomis. Įstatyme nėra numatytos patariamiosios institucijos.

Paminėtina, kad mirandų kalbos ir kultūros sklaida užsiima tam tikslui sukurta ir 300 narių vienijanti Mirandų kalbos ir kultūros asociacija²¹. Be to, šiuo metu įgyvendinamas Mirandų kalbos ir kultūros instituto įsteigimo planas (instituto veiklai numatytas valstybės finansavimas)²².

Romų etninei grupei aktualiems sprendimams ir veiksams yra skirta ilgalaikė strategija, kurios tolesnio galiojimo ir pratęsimo problema šiuo metu sprendžiama (kelis kartus iki tol pratęstas galiojimas baigėsi 2023 m. gruodžio 31 d.)²³. Strategijos pagrindu yra įsteigta Romų bendruomenių observatorija, dalyvaujanti su romais susijusios viešosios politikos formavime, įgyvendinime, vertinime, dialoge su politikais, taip pat vykdanči mokslinę tiriamąją ir kultūros sklaidos veiklą²⁴.

¹⁸ *Wet gebruik Friese taal*: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034047/2024-01-01>

¹⁹ *Portugal's Fifth Report under the Council of Europe's Framework Convention for the Protection of National Minorities* (2024), p. 5: <https://rm.coe.int/5th-sr-portugal-en/1680afa8e7>

²⁰ *Lei 7/99 de 29 de Janeiro – Reconhecimento oficial de direitos linguísticos da comunidade mirandesa*: <https://dre.tretas.org/dre/99574/lei-7-99-de-29-de-janeiro>

²¹ *Associação de la Lhéngua i Cultura Mirandesa*: <https://lhengua.org/suobre-nos/>

²² *Governo da Luz Verde à Criação do Instituto de Língua e Cultura Mirandesa*. *Jornal Nordeste*, 2024:

<https://www.jornalnordeste.com/noticia/governo-da-luz-verde-criacao-do-instituto-de-lingua-e-cultura-mirandesa>

²³ *National Roma integration strategy*:

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-eu/roma-equality-inclusion-and-participation-eu-country/portugal_en

Estratégia Nacional para a Integração das Comunidades Ciganas:

<https://portal.oa.pt/publicacoes/informacao-juridica/direito-nacional/tipo-de-informacao/estrategias/estrategia-nacional-para-a-integracao-das-comunidades-ciganas/>

²⁴ *Observatory of Roma Communities*: <https://www.acm.gov.pt/-/observatorio-das-comunidades-ciganas-obci-1>

Vyriausiajai migracijos komisijai, kaip koordinuojančiam subjektui, įgyvendinti Nacionalinę romų bendruomenių integracijos strategiją padeda Romų bendruomenių patarimoji grupė (angl. *Advisory Group for Roma Communities*). Pastaroji grupė sudaryta iš nuolatinių ir nenuolatinių narių. Nuolatiniiais nariais yra vyriausiasis migracijos reikalų komisaras (pirmininkas), jo paskirti du atstovai iš institucijų, dirbančių su romais, ir du žymūs piliečiai bei du mokslininkai, vyriausybės atstovas, atsakingas už pilietybę ir lygybę, Romų bendruomenių observatorijos koordinatorius, romus atstovaujančių asociacijų 8 išrinkti atstovai. Nenuolatinių grupės narių yra 19 ir jie atstovauja įvairioms viešojo administravimo institucijoms ir įstaigoms, tarp jų švietimo ir užimtumo, taip pat regioninės valdžios institucijoms²⁵.

Prancūzija

Prancūzija pagal istoriškai susiklosčiusią tendenciją atmeta tautinių mažumų teisių koncepciją ir mažumų grupių pripažinimo galimybę kaip nesuderinamą su Konstitucija ir šalies principais. Konstitucijoje įtvirtinta, kad Prancūzija yra nedaloma, pasaulietinė, demokratinė ir socialinė Respublika. Ji užtikrina visų piliečių lygybę prieš įstatymą, nepriklausomai nuo kilmės, rasės ar religijos²⁶.

Prancūzijos valstybės politikoje atsakyta nuorodų į tautines, rasines, etnines, religines ar lingvistines mažumas. Toks modelis grįstas principu, kad valstybė turėtų sąveikauti tik su individu, o ne bendruomenėmis ar grupėmis, siekiant užtikrinti vienodą elgesį su kiekvienu. Todėl Prancūzijoje nėra formuojamos tikslinės priemonės etninėms, religinėms ar lingvistinėms mažumoms²⁷.

Rumunija

Rumunija kol kas nėra priėmusi vieningo įstatymo, reglamentuojančio tautinių mažumų statusą šalyje²⁸.

Vyriausybės nutarimu įsteigta prie kompetentingos ministerijos veikianti Tautinių mažumų taryba²⁹. Pastarąją sudaro 3 nariai, atstovaujantys tautinėms mažumoms, savo ruožtu, atstovaujamos nacionaliniame parlamente. Taryba koordinuoja ir remia tautinių mažumų organizacijų veiklą, teikia kompetentingam ministrui pasiūlymus dėl valstybės paramos lėšų paskirstymo tautinėms organizacijoms, taip pat siūlo teisėkūros iniciatyvas, kitas aktualias priemones. Taryba posėdžiauja kas ketvirtį ar dažniau, pagal poreikį. Taryba turi savo sekretoriatą, sudarytą iš 4 darbuotojų.

Slovakija

Tautinių mažumų kalbų vartojimo įstatymas³⁰ įtvirtina teisę kartu su valstybine kalba vartoti tautinių mažumų kalbas oficialiuose santykiuose su vietos savivaldos institucijomis, kelio ženklų

²⁵ *National Roma Communities Integration Strategy*:

https://www.acm.gov.pt/documents/10181/52642/Publicac%CC%A7a%CC%83o+ENICC_EN_bx.pdf/c129278c-86bc-4647-88e7-f362a61c56f1

²⁶ Jeremie Gilbert at al. *Equality versus fraternity? Rethinking France and its minorities*. International Journal of Constitutional Law, 2016: <https://academic.oup.com/icon/article/14/4/883/2927935>

²⁷ *How French law makes minorities invisible*. The Conversation, 2016:

<https://theconversation.com/how-french-law-makes-minorities-invisible-66723>

²⁸ Anca Jeanina Niță. *The Legislative and Institutional Framework of National Minorities in Romania*. RAIS Conference Proceedings, 2022, p. 97: <https://rais.education/wp-content/uploads/2022/07/0198.pdf>

²⁹ *Consiliul Minorităților Naționale*:

[https://dri.gov.ro/w/scurta-descriere-consiliul-minoritatilor-nationale/#:~:text=Consiliul%20Minorit%C4%83%C5%A3ilor%20Na%C5%A3ionale%20\(CMN\)%20este,ale%20cet%C4%83%C5%A3enilor%20apar%C5%A3in%C3%A2nd%20minorit%C4%83%C5%A3ilor%20na%C5%A3ionale](https://dri.gov.ro/w/scurta-descriere-consiliul-minoritatilor-nationale/#:~:text=Consiliul%20Minorit%C4%83%C5%A3ilor%20Na%C5%A3ionale%20(CMN)%20este,ale%20cet%C4%83%C5%A3enilor%20apar%C5%A3in%C3%A2nd%20minorit%C4%83%C5%A3ilor%20na%C5%A3ionale)

³⁰ *Zákon o používání jazykov národnostných menšin*:

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1999/184/20220101.html>

užrašuose, viešajame gyventojų informavime. Įstatymas nenumato kokios nors specializuotos patariamąsios struktūros.

Tautinių mažumų kultūros paramos fondo įstatymas³¹ nustato, kad šis fondas įformintas kaip viešoji įstaiga, o jo tikslai – saugoti ir puoselėti tautinių mažumų kultūros vertybes, vykdyti švietėjišką veiklą tautinių mažumų teisių tematika, užtikrinti tarpkultūrinį dialogą. Siekdamas šių tikslų, fondas skirsto lėšas, tarp jų skiriamas iš valstybės biudžeto ir ES paramos, atrinktiems projektams, vykdo jų eigos stebėseną. Fondas taip pat bendradarbiauja su viešojo administravimo, vietos savivaldos valdžios institucijomis, giminingomis užsienio organizacijomis ir kitais subjektais, siekiant sukurti palankias sąlygas kultūros ir mokslinėms veikloms. Fondo direktorių skiria ir atleidžia kultūros ministras. Įstatyme išvardintos pareigos (pavyzdžiui, vyriausybės nario, mero, teisėjo), su kuriomis fondo direktoriaus postas yra nesuderinamas. Fondo organizacinėje struktūroje yra ekspertiniai projektų atrankos padaliniai (atskirai kiekvienai tautinei mažumai, o narius deleguoja tautinių mažumų organizacijos), fondo veiklos priežiūros padalinys, direktorių taryba, nustatanti veiklos principus, taisykles ir tvirtinanti ataskaitas. Fondas turi savo kanceliariją.

Prie vyriausybės veikia patariamoji Žmogaus teisių, tautinių mažumų ir lyčių lygybės taryba, turinti ekspertinį padalinį – Tautinių mažumų ir etninių grupių komitetą, konsultuojantį sprendžiant tautinėms mažumoms ir etninėms grupėms aktualias problemas, dalyvaujantį rengiant vertinimo ataskaitas tautinių mažumų kalbų, kultūros ir švietimo klausimais³². Tarybos įsteigimo pagrindas – Vyriausybės veiklos ir centralizuoto administravimo organizavimo įstatymas³³, įtvirtinantis vyriausybės teisę suformuoti savo patariamąsias tarybas, vykdančias konsultacines, koordinavimo ar profesionalių žinių teikimo funkcijas. Tarp nuolatinių patariamųjų tarybų įstatyme įvardinta ir Žmogaus teisių, tautinių mažumų ir lyčių lygybės taryba (2 str. 3 d.). Tarybos užduotys, sudėtis ir atlygio tvarka nustatoma statutu, kurį tvirtina vyriausybė.

Slovėnija

Ratifikavusi Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją, Slovėnija kartu pateiktoje deklaracijoje paaiškino, kad tautines mažumas jos teritorijoje sudaro italų ir vengrų bendruomenės, taip pat Konvencijos nuostatos taikomos Slovėnijoje gyvenantiems romų bendruomenės nariams³⁴.

Italų ir vengrų tautinių mažumų ir jų narių bendrosios kolektyvinės ir individualios teisės yra plačiau įtvirtintos šalies Konstitucijoje³⁵, o romų kolektyvinės teisės reglamentuotos atskiru įstatymu – Romų bendruomenės įstatymu³⁶. Tai, kad romų statusas ir specialiosios teisės turi būti reguliuojamos įstatymu, nurodo Konstitucijos 65 straipsnis.

Konstitucijos 64 straipsnis nustato, kad italų ir vengrų tautinių mažumų nariai, siekdami savo teisių įgyvendinimo, gali sukurti savivaldes bendruomenes atitinkamose gyvenamosiose geografinėse vietovėse. Tokioms bendruomenėms, jų siūlymu, valstybė gali suteikti įgaliojimus vykdyti tam tikras funkcijas ir suteikti tam tikslui finansavimą. Be to, abi tautinės mažumos turi tiesioginius atstovus atstovaujamosiose vietos savivaldybių institucijose ir parlamente. Šiame Konstitucijos straipsnyje taip pat nustatyta, kad įstatymai, nutarimai ir kiti bendrieji teisės aktai, susiję su tautinių mažumų konstitucinių teisių ir statuso klausimais, negali būti priimami be tų tautinių mažumų atstovų pritarimo.

³¹ *Zákon o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín:*

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/138/>

³² *Sixth Report submitted by the Slovak Republic pursuant to the Framework Convention for the Protection of National Minorities*, 2024, p. 5, 7: <https://rm.coe.int/6th-sr-slovak-republic-en/1680ae258b>

³³ *Zákon o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy:*

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/575/20230715.html?ucinost=01.06.2024>

³⁴ *Reservations and Declarations for Treaty No.157 – Framework Convention for the Protection of National Minorities:* <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-List?module=declarations-by-treaty&numSte=157&codeNature=0>

³⁵ *Ustava Republike Slovenije:* <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=USTA1>

³⁶ *Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji:* <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4405>

Italų ir vengrų tautinių mažumų savivaldžių bendruomenių steigimo klausimus detaliau reglamentuoja Savivaldžių tautinių bendruomenių įstatymas³⁷. Pagal šį įstatymą, organizuoto dalyvavimo visuomenės gyvenime tikslams tautinių mažumų bendruomenės renka joms atstovaujancius aukščiausius subjektus – tautinės bendruomenės tarybas. Savivaldės tautinių mažumų bendruomenės ir jų tiesioginiuose rinkimuose išrinktos tarybos teikia pasiūlymus, iniciatyvas ir nuomones šalies parlamentui, vyriausybei ir kitoms valstybės institucijoms. Bendruomenių veiklai reikiamas finansavimas tiesiogiai ar netiesiogiai skiriamas iš valstybės biudžeto.

Romų bendruomenės įstatymas³⁸ reglamentuoja romų teises švietimo, užimtumo srityse, taip pat puoselėjant savo kalbą ir kultūrą. Vyriausybė, bendradarbiaudama su romų atstovais, rengia veiksmų programą ir skiria jos įgyvendinimo priežiūros grupę, taip pat teikia Valstybės Susirinkimui metines ataskaitas apie pažangą, vykdam romų teisių užtikrinimą. Romų bendruomenės interesams santykiuose su valstybės institucijomis atstovauja renkama Romų bendruomenės taryba, turinti 21 narį. Tarybos veikla finansuojama valstybės biudžeto lėšomis.

Paminėtina, kad prie vyriausybės veikia Tautinių mažumų tarnyba, kurios funkcijos apibrėžiamos vyriausybės nutarimu. Tautinių mažumų tarnyba vykdo italų, vengrų ir romų tautinių mažumų teisių įgyvendinimo stebėseną, kiek tai susiję su vyriausybės įsipareigojimais. Savo veikloje tarnyba bendradarbiauja su administravimo institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, planuoja ir prižiūri tautinėms mažumoms skiriamą finansavimą, rengia analitinę medžiagą ir pasiūlymus vyriausybei ir kitoms valstybės institucijoms, dalyvauja tautinių mažumų reikalams sudarytose įvairiose ministerijų, mokslinių tyrimų institucijų ir kitų organizacijų darbo struktūrose, kurių viena iš steigėjų yra vyriausybė. Ši tarnyba vykdo ekspertines, administracines ir technines užduotis Vyriausybės tautinių bendruomenių komisijai ir Romų bendruomenės apsaugos komisijai, taip pat bendradarbiauja su parlamentine komisija tautinių bendruomenių reikalams³⁹.

Slovėnijos vyriausybė savo nutarimais yra įsteigusi atskirą tarybą ir darbo grupę šalies teritorijoje esančių buvusios Jugoslavijos Socialistinės Federacinės Respublikos etninių grupių reikalams. Sudaryti sąlygas šių etninių grupių (albanų, bosnių, kroatų ir kitų) identiteto išlaikymui ir vystymui Slovėnija įsipareigojo priėmusi deklaraciją dėl buvusios Jugoslavijos Socialistinės Federacinės Respublikos narių tautinių bendruomenių statuso Slovėnijos Respublikoje⁴⁰.

Suomija

Vyriausybės nutarimais yra skiriamos patariamiosios tarybos prie įvairių ministerijų. Patariamoji etninių santykių taryba sukurta prie Teisingumo ministerijos. Ši nacionalinio lygmens taryba, skiriama 4 metų laikotarpiui, pasitarnauja kaip nacionalinis forumas dialogui. Tarybai pirmininkauja Teisingumo ministerijos nuolatinis sekretorius. Papildomai dar sudarytos 7 regioninės patariamiosios tarybos etninių santykių reikalams.

Nacionalinės patariamiosios etninių santykių tarybos pagrindinis tikslas – palaikyti dialogą ir tęstinį bendradarbiavimą tarp etninių mažumų, imigrantų, valdžios institucijų, politinių partijų, pilietinės visuomenės organizacijų. Tarybos narių posėdžiuose yra dalijamasi informacija ir viešam svarstymui pateikiamos aktualios problemos. Taryba taip pat organizuoja viešas diskusijas ir, esant reikalui, sudaro darbo grupes nuomonių ir pareiškimų suformulavimui bei rekomendacijų pateikimui. Tarybos nariai dalyvauja įvairiose kitose darbo grupėse ir tuo būdu gali įtakoti sprendimų priėmimą, teisėkūrą. Taryba neturi sprendimų priėmimo ar vykdomosios valdžios galios. Tarybos teikiamos rekomendacijos nėra teisiškai įpareigojančios⁴¹.

³⁷ *Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih*: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO899>

³⁸ *Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji*: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4405>

³⁹ *Republic of Slovenia – About the Office for National Minorities*:

<https://www.gov.si/en/state-authorities/government-offices/government-office-for-national-minorities/about-the-office-of-the-government-for-national-minorities/>

⁴⁰ *Sixth Report submitted by Slovenia pursuant to the Framework Convention for the Protection of National Minorities*, 2023, p. 4:

<https://rm.coe.int/6th-sr-slovenia-en/1680ac0ef3>

⁴¹ *Finland – Advisory Board for Ethnic Relations*: <https://oikeusministerio.fi/en/the-advisory-board-for-ethnic-relations>

Patariamoji romų reikalų taryba sudaryta prie Socialinių ir sveikatos reikalų ministerijos⁴². Šios nacionalinio lygmens tarybos, sudaromos 3 metų laikotarpiui, užduotis – paskatinti romų bendruomenės lygiavertį dalyvavimą Suomijos visuomenėje, pagerinti romų gyvenimo sąlygas ir socialinę bei ekonominę padėtį, taip pat puoselėti romų kultūrą. Taryba vykdo padėties stebėseną, imasi iniciatyvų ir teikia pasiūlymus, ekspertinius pareiškimus valdžios atstovams ir organizacijoms⁴³. Tarybą sudaro iki 16 narių ir pirmininkas bei jo pavaduotojas, taip pat generalinis sekretorius. Pusė narių atstovauja romams, kita dalis narių – įvairių sričių ministerijoms (Socialinių ir sveikatos reikalų, Užsienio, Vidaus reikalų, Švietimo ir kultūros, Ekonomikos ir darbo, Aplinkos apsaugos), taip pat vietos ir regionų valdžios asociacijai. Taryba posėdžiauja 5–6 kartus per metus, organizuoja seminarus⁴⁴.

Samių tautinės mažumos lingvistinė ir kultūrinė autonomija reglamentuota Samių parlamento įstatymu⁴⁵. Su autonomija susijusioms pareigoms vykdyti, įskaitant samių kultūros skatinimui ir samių oficialios nuomonės pateikimui ir atstovavimui, samiai iš savo tarpo išrenka Samių parlamentą ketverių metų kadencijai. Samių parlamentas turi 21 narį ir 4 narių pavaduotojus, taip pat pirmininką ir du jo pavaduotojus bei parengiamąjį darbą atliekantį sekretoriatą⁴⁶. Samių parlamento nariams ir personalui mokamas atlyginimas, kompensuojamos kelionės ir kitos numatytos išlaidos. Įstatyme įtvirtinta valdžios institucijų pareiga tautinei mažumai aktualiais klausimais konsultuotis su samių parlamentu.

Samių kalbos įstatymas⁴⁷ taikomas visoms trimis samių kalbų grupės kalboms – Skolto samių kalbai, Inario samių kalbai ir Šiaurės samių kalbai. Įstatymas įtvirtina teisę vartoti samių kalbą santykiuose su valstybės institucijomis, teismuose, oficialiuose dokumentų vertimuose, teisę mokytis samių kalbos. Pagal įstatymą, regioninės valstybinės administravimo agentūros, ekonominės plėtros, transporto ir aplinkos centrai, Skaitmeninių ir gyventojų duomenų paslaugų agentūra, apygardų ir vietos savivaldos institucijos gali turėti samių kalbos padėjėjus, kurių paslaugos nemokamos klientams (27 str.). Samių parlamentas, vykdamas įstatymo įgyvendinimo stebėseną, gali teikti susijusias rekomendacijas ir siūlymus dėl reikiamų pataisų (28 str.).

Pagal Skolto samių įstatymą⁴⁸, Skolto samių aukščiausioji taryba ir žemesnio lygmens Skolto samių tarybos, taip pat oficialiai įformintos vietos bendruomenės užtikrina tautinės mažumos interesus, gerovę ir kultūros puoselėjimą, svarsto ir sprendžia aktualias problemas.

Švedija

Tautinių mažumų ir jų kalbų įstatymas⁴⁹ reglamentuoja tautinių mažumų teises į jų kalbos vartojimą oficialiuose santykiuose su valdžios ir viešojo administravimo institucijomis, teisiniuose procesuose, švietimo procese, pagyvenusių žmonių globos veikloje. Įstatymas įpareigoja viešojo administravimo subjektus konsultuotis su tautinėmis mažumomis, priimant su jomis susijusius sprendimus. Įstatyme nustatyta, kad konsultavimosi su samių tautine mažuma klausimai reguliuojami atskiru įstatymu. Tautinių mažumų ir jų kalbų įstatyme nėra įtvirtinto kokios nors patariamiosios organizacijos įsteigimo.

⁴² Ministry of Social Affairs and Health – Boards and committees:

<https://stm.fi/en/advisory-boards-and-committees>

⁴³ National Advisory Board on Romani Affairs: <https://romani.fi/en/front-page>

⁴⁴ National Advisory Board on Romani Affairs – About: <https://romani.fi/en/about-the-advisory-board>

⁴⁵ Laki saamelaiskäräjistä: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950974>

⁴⁶ Ministry of Justice: Rights of the Sámi people: <https://oikeusministerio.fi/en/rights-of-the-sami-people>

⁴⁷ Sámi Language Act: <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2003/en20031086.pdf>

⁴⁸ Kolttalaki:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950253?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kolttalaki>

⁴⁹ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk:

<https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och-sfs-2009-724/>

Specialusis Konsultavimosi su samių tautine mažuma susijusiais klausimais įstatymas⁵⁰ nustato samių teisę dalyvauti sprendimų priėmimo procese visuose valdžios lygmenyse, įskaitant vietos savivaldos. Įstatymas įpareigoja valdžios, viešojo administravimo, regionų ir vietos savivaldos institucijas konsultuotis su samių atstovais, priimant samių tautinei mažumai svarbius sprendimus, įskaitant samių kalbos, kultūros, statuso klausimais. Įstatyme įtvirtinti samių atstovai, su kuriais turi būti konsultuojamasi, yra Samių parlamentas, oficialiai įformintos samių gyvenviečių bendruomenės ir samių organizacijos. Tuo atveju, kai turi būti laikomasi pareigos konsultuotis, atsakingas viešojo sektoriaus asmuo informuoja samių atstovus ir juos pakviečia konsultacijai. Į konsultacijas gali būti pakviečiami kiti suinteresuoti subjektai. Samių atstovams neatsakius į kvietimą iki nustatyto laiko termino pabaigos, yra daroma išvada, kad nuo konsultavimosi konkrečiu klausimu samių atstovai susilaikė.

Samių parlamento įstatymas⁵¹ nustato, kad ši renkama, 31 narį turinti institucija rūpinasi samių kalbos ir kultūros puoselėjimu ir tam tikslui inicijuoja ir siūlo priemones, skirsto valstybės ir samių fondo bei kitų šaltinių suteikiamas lėšas samių organizacijoms, dalyvauja konsultacijose su valdžios institucijomis, skiria Samių mokyklų tarybos narius. Samių parlamento kadencija trunka 4 metus. Rinkėjai yra tie, kurie įtraukti į sudaromus samių rinkėjų sąrašus.

Prie Švietimo ir mokslo ministerijos yra įsteigta administravimo paskirties Samių mokyklų taryba, kurios sudėtis ir veikla reglamentuota ministerijos lygmens teisės aktu⁵². Kasmet pateikiamais vyriausybės sprendimais yra nustatomi biudžetinių metų tikslai, ataskaitiniai laiko terminai, skiriamas finansavimas⁵³. Samių mokyklų taryba atsakinga už Švedijoje veikiančias samių mokyklas, priešmokyklinės klases, užklasinę veiklą, taip pat parengia ir pateikia atitinkamą mokymo medžiagą. Šios tarybos organizacinėje struktūroje yra Samių parlamento paskiriamų (terminuotam laikui) 5 narių politinė taryba⁵⁴.

Paminėtina, kad šalyje šiuo metu veikia 5 valstybinės samių mokyklos skirtingose Švedijos šiaurinės dalies vietovėse ir šiose mokyklose vykdomas 1–6 mokslo metus apimantis ugdymas. Be to, samių vaikai gali rinktis integruoto samių mokymo privalomojo ugdymo mokyklose variantą. Samių mokyklų veiklos išlaidas, tokias, kaip mokymo personalo atlyginimai, mokyklinis transportas ir patalpų išlaikymas, padengia vietos savivaldybės⁵⁵.

Vengrija

Tautinių mažumų teisės, taip pat ir tautinių mažumų kalbų vartojimas, reglamentuojamas 2011 m. Tautybių teisių įstatymo⁵⁶ nuostatomis. Įstatyme nustatyta, kad valstybė garantuoja tautinėms mažumoms priklausančių asmenų kalbų vartojimo sąlygas, nustatytas atskiruose teisės aktuose. Gimtosios kalbos vartojimą civiliniuose ir baudžiamuosiuose procesuose bei viešojo administravimo procesuose užtikrina atitinkami proceso įstatymai. Tautinėms mažumoms

⁵⁰ *Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket:*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-202266-om-konsultation-i-fragor-som-ror-det_sfs-2022-66/

⁵¹ *Sametingslag:*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sametingslag-19921433_sfs-1992-1433/

⁵² *Förordning (2011:131) med instruktion för Sameskolstyrelsen:*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2011131-med-instruktion-for_sfs-2011-131/

⁵³ *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Sameskolstyrelsen:*

<https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rbId=23955>

⁵⁴ *Sameskolstyrelsen:* <https://sameskolstyrelsen.se/myndigheten/>

⁵⁵ *Organisational Variations and Alternative Structures:*

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/sweden/organisational-variations-and-alternative-structures-single>

⁵⁶ *Act CLXXIX of 2011 on the Rights of Nationalities:*

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2012\)014-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2012)014-e)

2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100179.tv>

priklausantys parlamento nariai ir tautybės advokatai (*nationality advocates*) parlamente gali vartoti ir savo gimtąją kalbą. Tautinės mažumos savivaldos nariai gimtąją kalbą gali vartoti vietos savivaldybių tarybose. Be to, Tautybių teisių įstatyme įtvirtintos nuostatos dėl tautinių mažumų kalbos vartojimo vietovių ir gatvių ženklime, visuomenės informavime, švietimo procese, taip pat nuostatos dėl tautinių mažumų savivaldos subjektų išrinkimo, veiklos, jungimosi į asociacijas. Materialias sąlygas tautinių mažumų savivaldos subjektų veiklai užtikrina vietos savivaldybės. Siekdami tautinių mažumų interesų ir reikmių užtikrinimo, šie subjektai palaiko ryšius su kompetentingomis valstybės ir vietos savivaldybių institucijomis, kurios, savo ruožtu, įpareigotos konsultuoti sprendimų priėmimo procese. Tautybių teisių įstatyme nėra numatyta kokios nors kitos atskiros patariamiosios organizacijos įsteigimo.

Paminėtina, kad tautybės advokatai atstovauja parlamente toms tautinėms mažumoms, kurių atstovai nebuvo išrinkti parlamento nariais (Nacionalinės Asamblėjos rinkimų įstatymo⁵⁷ 9 str.).

Vokietija

Vokietija kartu su Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos ratifikavimo dokumentais pateiktoje deklaracijoje nurodė, kad tautinės mažumos šalies teritorijoje yra danai ir sorbai, o etninės grupės yra fryzai, sinti ir romai⁵⁸.

Vokietijoje, kur tautinių mažumų apsauga yra priskirta federalinių žemių kompetencijai, prievolė dviem kalbomis rašyti vietovių bei gatvių pavadinimus sorbų mažumos gyvenamose vietovėse yra įtvirtinta Brandenburgo ir Saksonijos federalinių žemių specialiuose Sorbų įstatymuose⁵⁹, kurie savo ruožtu remiasi šių žemių konstitucijose deklaruojamu išipareigojimu saugoti tautinį sorbų tautos tapatumą. Brandenburge, Saksonijoje ir Šlėzvinge-Holšteine konkrečiai įvardytų tautinių mažumų teisės yra įtvirtintos šių žemių konstitucijose. Taip pat Šlėzvinge-Holšteine danų mažumos teisės saugo 1955 m. dvišalė Bonos deklaracija⁶⁰, fryzų – specialus Fryzų įstatymas⁶¹.

Federaliniai ministrai ar federalinis kancleris skiria federalinės vyriausybės komisarus, kurie vykdo patariamąjį vaidmenį atitinkamos srities klausimais⁶². Šie komisarai dalyvauja ankstyvose projektų rengimo stadijose savo kompetencijos srityse, kaip tai nustatyta federalinių ministerijų bendroje darbo tvarkos taisyklėse⁶³. Federalinėje vidaus ir bendruomenės reikalų ministerijoje nuo 2002 m. veikia federalinės vyriausybės komisaro etninių vokiečių persikėlėlių ir tautinių mažumų reikalams tarnyba⁶⁴. Šis komisaras pirmininkauja įsteigtiems 5 patariamiesiems komitetams, atstovaujantiems danų, sorbų, fryzų, sinti ir romų tautinių ir etninių mažumų, taip pat vokiečių žemaičių kalbinės grupės interesams⁶⁵.

⁵⁷ 2011. évi CCIII. Törvény az országyűlési képviselők választásáról:

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100203.tv>

⁵⁸ *Reservations and Declarations for Treaty No.157 – Framework Convention for the Protection of National Minorities:*

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-List?module=declarations-by-treaty&numSte=157&codeNature=0>

⁵⁹ *Sächsisches Sorbengesetz:* <https://www.revosax.sachsen.de/vorschrift/3019-Saechsisches-Sorbengesetz>;

Gesetz über die Ausgestaltung der Rechte der Sorben/Wenden im Land Brandenburg:

<https://bravors.brandenburg.de/gesetze/swg>

⁶⁰ Lemiamą reikšmę, sureguliuojant mažumų problemas abiejose valstybėse, turėjo 1955 m. Bonoje ir Kopenhagoje paskelbtos vienašališkos (beveik identiško turinio) deklaracijos, garantavusios tautinių mažumų teises ir nustačiusios danų mažumos kultūrinio apsisprendimo Vokietijoje bei vokiečių mažumos – Danijoje pagrindus.

⁶¹ *Gesetz zur Förderung des Friesischen im öffentlichen Raum:*

<https://www.gesetze-rechtsprechung.sh.juris.de/bssh/document/jlr-FriesischGSH2004rahmen>

⁶² *Federal Ministry of the Interior and Community – Commissioners:*

<https://www.bmi.bund.de/EN/ministry/commissioners/commissioners-node.html;jsessionid=7A5BF824AE138A4C57D717F101B9F498.live872>

⁶³ *Joint Rules of Procedure of the Federal Ministries:*

https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/themen/moderne-verwaltung/ggo_en.pdf?__blob=publicationFile&v=7

⁶⁴ *Federal Government Commissioner for Matters Related to Ethnic German Resettlers and National Minorities:*

<https://www.bmi.bund.de/EN/ministry/commissioners/national-minorities/national-minorities-node.html>

⁶⁵ *Minderheitenpolitische Gremien und Ausschüsse:* <https://www.minderheitensekretariat.de/aktuelle-schwerpunkte/>

Nuo 2023 m. rugsėjo mėnesio veikia federalinės vyriausybės komisaro antičigonizmo klausimams patariamoji taryba (angl. *Government Commissioner for the Fight against Antigypsyism*), sudaryta iš 11 narių, iš jų ekspertų, pilietinės visuomenės narių, viešojo administravimo atstovų. Ši patariamoji taryba padeda komisarui identifikuoti veiklos sritis ir reikiamas priemones⁶⁶.

Paminėtina, kad 2004 m. keturių tautinių ir etninių mažumų (danų, sorbų, fryzų ir sinti / romų) atstovų organizacijos savo iniciatyva sukūrė bendrą atstovaujамąją asociaciją – Tautinių mažumų tarybą. Pastarosios veiklos organizaciniais poreikiais užtikrinti 2005 m. buvo įsteigtas Tautinių mažumų sekretoriatas, finansuojamas federalinio valstybės biudžeto lėšomis⁶⁷. Tautinių mažumų taryba sprendžia esminę svarbą tautinėms mažumoms turinčius klausimus, atlieka koordinacinę ir informacijos sklaidos vaidmenį ir atstovauja bendriems interesams federalinės vyriausybės ir parlamento lygmenyse. Pirmininkavimas šiai tarybai vyksta kasmetinės rotacijos principu⁶⁸. Tautinių mažumų sekretoriatas vykdo einamąsias parengiamąsias užduotis, kiek tai susiję su Tautinių mažumų tarybos darbu ir ryšiais su federaline vyriausybe ir parlamentu bei Europos Taryba⁶⁹.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus

Patarėjas Mindaugas Skačkauskas

Tel. (+370 5) 209 6193, el. p. mindaugas.skackauskas@lrs.lt

Patarėja Dainora Valiukaitė

Tel. (+370 5) 209 6187, el. p. dainora.valiukaite@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2024

⁶⁶ *Sixth Report submitted by Germany Pursuant to the Framework Convention for the Protection of National Minorities*, 2023, p. 20: <https://rm.coe.int/6th-sr-germany-en/1680adeb8f>

⁶⁷ *Staatskanzlei des Landes Schleswig-Holstein – Minderheitenbericht*, p. 19:

https://transparenz.schleswig-holstein.de/dataset/b4c20159-873a-4af9-8dfb-d6470de34310/resource/ef124c1d-ac4a-45bd-afda-c455ddb619/download/20201221_minderheitenbericht_2017_barrierefrei.pdf

The Minority Secretariat – Activity and tasks: <https://www.minderheitensekretariat.de/en/activity-and-tasks/>

⁶⁸ *The Minority Council – Activity and tasks*:

<https://www.minderheitensekretariat.de/en/activity-and-tasks-minority-council/>

⁶⁹ *The Minority Secretariat*: <https://www.minderheitensekretariat.de/en/minority-secretariat/>